

Željka Lilić (29. srpnja 1966. – 12. prosinca 2015.)

GOVOR IZV. PROF. DR. SC. VALTERA TOMASA, PROČELNIKA ODJELA ZA TALIJANISTIKU

Poštovani članovi obitelji, suradnici i prijatelji profesorice, kolege i prijatelji mr. sc. Željke Lilić, kolegice i kolege,

kao prvo, još jedanput želim izraziti sućut članovima obitelji, prijateljima i suradnicima pokojne mr. sc. Željke Lilić. Iako ovdje pred vama stojim kao predstavnik Odjela za talijanistiku, Odjela kojem je Željka, najprije kao studentica, a potom kao nastavnica dugi niz godina pripadala, vrlo mi je teško, ponajprije članovima njezine obitelji u takvom se, donekle formalnom svojstvu, obratiti. Naime, kroz čitav njezin studij, a pamtim je isključivo kao vrijednu, uspješnu i samozatajnu studenticu, pratio sam je kao nastavnik da bi potom bili dugogodišnji suradnici, ali prije svega kolege i prijatelji tako da ću se najprije u svoje osobno ime, a potom u ime Odjela za talijanistiku još jedanput obratiti članovima obitelji, prijateljima i suradnicima pokojne kolegice Lilić. Želim vam još jedanput, a i to mi se čini malo, izraziti iskrenu i duboku sućut. Želim vam reći da ja osobno, a sa sigurnošću mogu ustvrditi i sve moje kolegice i kolege na Odjelu, osjećamo golemi gubitak zbog njezina odlaska. Iako je gotovo šest godina prije preranog odlaska radila na jednom drugom Odjelu našega Sveučilišta, mi na Talijanistici tu njezinu odsutnost kao da nismo primjećivali. Kada bi nam povremeno svratila, to nikad nije bio posjet izvana. Svima se činilo da je tek nešto dulje izostajala. Znali smo posljednjih godina da nešto s njezinim zdravljem nije bilo u redu. Znali smo svi da su njezini povremeni boravci u bolnici posljednjih godina govorili o njezinoj velikoj borbi. No u tragičan ishod te borbe mislim da nitko od njezine rodbine, prijatelja i kolega nije ni na trenutak pomislio. Stoga me je grubo iznenadila i ostavila u svakom smislu potpuno nijemim vijest o njezinoj smrti jednog ružnog nedjeljnog jutra prije nešto manje od šest mjeseci. Objektivno znam s čime smo se te nedjelje suočili, no subjektivno, moram reći da mi se još uvijek ponekad učini da je ta vijest do mene stigla nekom greškom. Da ona naprosto nije istinita.

Ovim današnjim skupom želimo odati počast nastavnici i prijateljici velikog broja generacija studenata: na Odjelu za talijanistiku popratila ih je od 1992. ni manje ni više nego osamnaest, a na Odjelu za turizam i komunikacijske znanosti od 2010. do prerane smrti šest, s kojima je osim profesionalnog, uspijevala uvijek održavati i maksimalno korektan kolegijalni, a kada je to bilo potrebno, i prijateljski, gotovo rodbinski odnos.

Dugi niz godina, gotovo dva desetljeća, ona i ja dijelili smo isti ured. Svakodnevni susreti i dulji boravci u istom prostoru, različiti problemi koje čovjek sa sobom donese iz

svojega doma, ali i oni koji ga dočekaju na poslu, neupitno mogu dovesti do ponekog nesporazuma, neslaganja, mogućeg podizanja glasa, neugodnih šutnji i slično. Čovjeku se to događa i u najužem obiteljskom okruženju. No kada je Željka bila u pitanju, vjerujte mi na riječ, takvih situacija naprosto nije bilo. Niti na trenutak ne bi trebalo pomisliti da je kod te naše kolegijalne harmonije bilo mojih zasluga. Zasluge su uvijek pripadale njezinoj blagoj naravi, njezinoj sposobnosti da prepozna nadolazeću, da se tako izrazim, oluju i da je manevrom dobre i plemenite osobe na vrijeme izbjegne i primiri. Brojna zajednička putovanja i boravci na višednevnim skupovima u domovini i izvan nje danas otvaraju prostor samo lijepim uspomnama. Nema nijedne takve epizode, a bilo ih je podosta, koje se rado, s veseljem, pa i u ovom trenutku, s osmijehom na usnama, ne sjećam. Sa Željkom je naprosto bilo lijepo raditi i živjeti.

Da previše ne duljim (znam da ni ona nije voljela duga i patetična ponavljanja i prepričavanja), ti si Željka bila jedna od onih nastavnika koji su svojim znanjem i marom, plodnim i uspješnim nastavnim i stručnim radom zadužila Odjel za talijanistiku, Odjel za turizam i komunikacijske znanosti, a na taj način i naše Sveučilište i sve nas. Za sve dobro što si za nas učinila od srca ti hvala. Hvala ti u ime Odjela kojemu si poklonila gotovo dva desetljeća, hvala ti u ime svih studenata i kolega kojima si obogatila i uljepšala život, hvala ti u ime svih onih kojima si usadila ljubav za talijanski jezik i talijansku književnost i na kraju velika ti prijateljska hvala u moje osobno ime. Znam da vrijeme sa sobom nosi zaborav, no kada si ti Željka u pitanju, trebat će ga podosta.

Na Sveučilištu u Zadru, 31. svibnja 2016.

Antun Travirka (22. veljače 1945. – 20. siječnja 2016.)

GOVOR IZV. PROF. DR. SC. VINKA SRHOJA, NASTAVNIKA ODJELA ZA POVIJEST UMJETNOSTI

Vijest da je u sedamdeset prvoj godini života preminuo prijatelj i kolega dr. Antun Travirka, bila je od onih vijesti koje vam na prvu zvuče nevjerojatno. Naravno da u svaku neutralno sročenu vijest o nečijoj smrti ni blizu ne stane jedan život, sudbina, karakter i sve ono što kao suputnici u vremenu znamo o njoj. A Antun je bio od onih koloritnih osoba koji je prostor prijateljavanja i življenja ispunjao vedrom životnošću, životnošću koja s osmijehom, ponekad i grohotnim, prolazi onom sjenovitom stranom ulice života koja nam izgleda ozbiljna, teška, sumorna, ponekad bezizlazna. Teško da ste toga našeg *fleneura*, Balzac bi rekao gastronomo oka, Fournel nazvao hodajućim fotoaparatom, toga *connaissanceur* koji je o svemu znao sve ili, u navodnike – barem, imao svoje mišljenje, mogli zateći nespremnog. Njegove opaske, njegovu eruditsku retoriku pomiješanu s pajtonovskim "And Now for Something Completely Different", mogli ste slušati otvorenih usta i svakako niste mogli svrstati u neki tipski okvir. Bio je veći i širi, kako bi se i sam duhovito autoportretirao, od biografskih podataka koji ga smještaju bilo u muzejsku, bilo u akademsku zajednicu, kojima je nepodijeljene lojalnosti pripadao.

Na pozadu likovne kulture Zadra, bez imalo pretjerivanja, bio je najsajjnija osobnost muzejsko-galerijske scene, već i po tome što se je najznačajnijim izložbama nacionalnog i međunarodnog karaktera Plavim salonom i Čovjekom i more, izborio za to da se likovni Zadar deprovincijalizira i učini prepoznatljivim toposom na likovnoj karti Hrvatske.

Ako Zadar i nije grad posebno žive likovne djelatnosti, ako mu je umjetnički potencijal malen, dijelom i zbog nesretne povijesne sudbine raseljavanja, doseljavanja, uništenja i mučnog pridizanja iz ratnog pepela, Antunov rad pokazao je da i u maloj sredini ne treba raditi popuste provincijalizmu, nego joj ponuditi zrcalo u kojemu će se sredina ogledati, uspoređujući se s najvišim domaćim i svjetskim dosezima. Plavi Salon, Čovjek i more i Salon mladih izložbe su, da tako kažemo, visokog rejtinga, koje su zamrle, rekao bih, kao da ih nikada nije ni bilo, prekrivene ignorancijom grada koji ih je zaboravio.

Znanstveni rad Antuna Travirke umnogome je obilježen doktorskom tezom o likovnoj kulturi Zadra tijekom druge austrijske vlasti, kao i njegovim zadnjim sinteznim tekstom na istu temu iz 2011. godine u ediciji *Prošlost Zadra – Zadar za austrijske uprave*. Bez zagriženosti povjesničara odanog suhim činjenicama iz kojih se ne da sagledati cjelina fenomena, Antunov rad ujedno je kritički zdrav pogled na to što smo i tko smo bili, sasvim u duhu njegove prirode rušitelja kampanilističkih mitova.

Zadar, dakle, kao periferija Carstva, grad krute i stroge birokracije, transmisija centralizirane uprave, činovnički grad kamo se dolazilo privremeno i po kazni. U Beču se nekada, ako je netko nešto "zaribao", znalo reći da mu slijedi premještaj u Galiciju ili Dalmaciju. Naselivši se u najamne činovničke stanove na rivi, ti su nevoljnici, pri petrolejskom svjetlu, navečer pisali molbe za premještaj. Unatoč nostalgичnom žalu za gospodskim Zadrom, koji su podržavali krugovi iseljenog talijanskog stanovništva, Zadar je, navodi Travirka, zapravo bio prometno, gospodarski, kulturno i na svaki drugi način izolirani grad, čak i u okolnostima u cjelini zaostale regije, u kojoj je ipak bilo vitalnih sredina, poput one splitske. Svodeći svoj grad u realne mjere, Antun Travirka svakako nije pobrao pljesak domaćih kampanilista, niti hvale onih koji dodajući gradu po koje tisućljeće, misle da je on time veći i značajniji.

Moja dugogodišnja suradnja s Antunom na znanstvenom projektu *Likovna umjetnost i likovna kultura 19., 20. i 21. st. u Dalmaciji* dala je vrijedne rezultate koji su rezultirali obranjenom doktorskom disertacijom, monografijama Alfreda Petričića, Ivana Palčića, Dominika Škunce, tekstom o fotografskom albumu umjetničkog djela Franje Salgheti Driollija u istoimenoj monografiji, velikom izložbom *Fotografija u Zadru*, sudjelovanjem u projektu *Čovjek i more* i sudjelovanjem u monografiji izložbe, a ne zaboravimo i niz kulturno-povijesnih vodiča koji su bili obol autora popularizaciji umjetnosti. Poseban doprinos Antuna Travirke bili su uređivački poslovi na brojnim monografijama, knjigama i zbornicima, gdje je iskazivao posebnu sklonost za voluminoznost izdanja i svojevrsni enciklopedijski pristup uređivanju publikacija. Ako njegova znanstvena djelatnost i nije u tolikoj mjeri obimna, i iz razloga relativno kasnog zapošljavanja na Sveučilištu, nakon što je dva desetljeća vodio Galeriju umjetnina, njegovi su doprinosi, ponajprije iz perspektive muzejsko-galerijskog djelovanja i istraživanja na Sveučilištu, urodili plodom, rekao bih, sretnog spoja teorije i prakse.

U nekoliko intervjuja koje sam s Antunom vodio u novinama i to upravo u godinama pred kraja rata i neposrednog poraća, sjećam se da se i u tim teškim godinama nije libio upozoravati na srozavanje ukusa, odumiranje likovnog potencijala grada, odlasku umjetnika u druge prosperitetnije sredine. Upozoravao je, također, na jednak medijski i politički tretman minornih i kapitalnih projekata u kulturi. Žal dugogodišnjeg voditelja Galerije umjetnina za galerijom kao samostalnom ustanovom, također je bio lajtmotiv njegovih kritičkih promišljanja. Sjećam se da je 1996. u razgovoru koji smo vodili za lokalne novine, govorio o zadarskoj likovnoj pustinji koja nije samo proizvod ratnih

nedaća, nego nepoticajnosti sredine koja je proizvela izlagačku apstinenciju onih slikara i kipara koji su ostali u Zadru i s njim dijelili samo onu lošu stranu javnog nerazumijevanja i ignorancije.

538

Upućeni jedan na drugog i zbog prirode posla, jednako u galeriji kao i na Odjelu za povijest umjetnosti, ne mogu a da ne spomenem, a to će posvjedočiti svatko tko se je tu zatekao, da je Antunov način rada i komunikacije bio izvan svake "samrtne ozbiljnosti" struke. Od njega niste mogli čuti ništa suhoparno, pa čak ni obični podatak o umjetniku ili događaju, a da to nije bilo kolorirano bujnim kontekstom svega onoga što ne stane ni u jedan udžbenik ni akademsku raspravu. Obdaren velikom erudicijom kojom nije umarao sugovornika, upleo bi je u višestrano rasvjetljavanje fenomena, da bi vam pred očima prolazile žive slike, od privatnosti do javnosti, koje i čine ukupnost nekog umjetnika ili nekog povijesnog i umjetničkog događanja. Pristup studentima nije bio samo očinski pokroviteljski i defrustrirajući, nego i zabavljajući u najboljem smislu, proistekao iz iznimnog dara za živopisno izlaganje, pa se često od njih moglo čuti da im je ono što su od profesora naučili ostalo za cijeli život, dok bi znanje iz drugih izvora brzo bilo zaboravljeno.

Šećući danas zadarskim ulicama, posjećujući Sveučilište ili Narodni muzej, nažalost, nećemo više biti svjedocima jedne osebjune pojavnosti onoga starog već gotovo izumrlog soja erudita koji su, poput Antuna, svoje znanje, izvan svake suhoparnosti, znali odjenuti u ruho ležernosti i upravo urnebesne duhovitosti. Ništa nije bilo toliko visokoparno znanstveno ili životno ozbiljno, a da ne bi bilo ispričano Antunovom ironijom koja liječi svojim pučkim protuotrovom ceremonijalnosti i akademske užtogljenosti. I po cijenu da me se proglasi patetičnim ponavljačem uvijek iste Matoševe misli, ne mogu a da opet ne posegnem iz matoševskog bunara rezignacije i tužan događaj Antunova odlaska, ne popratim Matoševom izjavom nad Steinerovim otvorenim grobom, da je i opet hrvatska smrt imala više ukusa od hrvatskog općinstva. To jest da je i opet pod okrilje vječnosti uzela onoga iza kojega ostaje najveća praznina u našim životima. Naravno, u duhovitom Antunovom kalamburu, tu bi prazninu on pripisao razmjeru svoje korpulentne pojave, ma što mi mislili o upražnjenom prostoru duha koji za njim ostaje.

Na Sveučilištu u Zadru, 19. travnja 2016.